

PROGRAM WYCHOWAWCZY

DLA ZESPOŁU SZKÓŁ NR 3

W HAJNÓWCE

Spis treści

1. Podstawy prawne szkolnego programu wychowawczego.
2. Cele programu.
3. Zadania szkoły.
4. Zadania nauczycieli/wychowawców
5. Sylwetka absolwenta Zespołu Szkół nr 3 w Hajnówce.
6. Ewaluacja.
7. Przepisy szczegółowe obowiązujące w Zespole Szkół nr 3 w Hajnówce.
8. Procedura postępowania w przypadku ucznia przeszkadzającego w lekcji (kontrakt).
9. Motywowanie uczniów do nauki- metody i techniki wspomagające proces uczenia się i nauczania.

PODSTAWY PRAWNE SZKOLNEGO PROGRAMU WYCHOWAWCZEGO

1. Konstytucja R P z1997r. (artykuły : 48,53,54,70,72)
2. Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r.
3. Karta Nauczyciela
4. Program polityki prorodzinnej państwa przyjęty 17 listopada 1998 r. przez Komitet Społeczny Rady Ministrów
5. Statut Szkoły
6. Rozporządzenie MEN z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

NACZELNY CEL WYCHOWANIA:

Stwarzanie możliwości wszechstronnego rozwoju osobowego dziecka w wymiarze intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym i duchowym.

1. Cele główne

- 1) Rozwijanie w uczniach poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości w celu odnalezienia własnego miejsca w świecie.
- 2) Rozwijanie dociekliwości poznawczej ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie, tolerancji, życzliwości i sprawiedliwości.
- 3) Rozwijanie aktywności, samodzielności i samorządności dziecka.
- 4) Uczenie szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego oraz przygotowanie do życia w rodzinie, społeczności lokalnej i państwie w duchu przekazu dziedzictwa kulturowego i kształcenie postaw patriotycznych.
- 5) Kształtowanie komunikacji interpersonalnej, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów.
- 6) Kształcenie zachowań sprzyjających zdrowiu i bezpieczeństwu.
- 7) Rozbudzanie i rozwijanie indywidualnych zachowań ucznia oraz wprowadzenie go w świat kultury i sztuki.
- 8) Zapewnienie właściwej opinii szkoły w środowisku.
- 9) Samokształcenie nauczycieli i rodziców w celu poprawienia jakości wychowania.

2. Zadania szkoły

- Opieka wychowawców nad biologicznym i psychologicznym rozwojem wychowanków.
- Ochrona wychowawcza nad działaniem wychowanków w życiu społeczności środowiskowej.
- Przygotowanie wychowanka do samodzielnego życia.
- Skoordynowanie działań wychowawczych domu, szkoły i środowiska rówieśniczego.

3. Zadania nauczycieli/wychowawców

- Kreowanie sytuacji, w której dziecko aktywnie rozwija wszystkie sfery swojej osobowości.
- Kształtowanie umiejętności współistnienia i współdziałania w grupie rówieśniczej i społecznej przez wspólną naukę, zabawę i wybór właściwych form spędzania wolnego czasu.
- Budowanie obrazu własnej osoby w oparciu o rzetelną samoocenę.
- Zaszczepienie postaw pozytywnego i zrównoważonego reagowania w sytuacjach trudnych oraz właściwego sposobu wyrażania ocen i sądów aprobujących lub negujących różne zachowania swoje i innych osób.
- Program wychowawczy eksponuje następujące obszary oddziaływań: edukacja prozdrowotna, ekologiczna, wychowanie do życia w społeczeństwie, edukacja czytelnicza i medialna.

Zadania szczegółowe	Odpowiedzialni za wykonanie
Ad. 1 Ad.2 <ul style="list-style-type: none"> • Poznanie samego siebie. • Przyjmowanie systemu wartości jako podstawy znalezienia swego miejsca w rodzinie i innych grupach społecznych. • Przeciwdziałanie bezmyślnemu i biernemu przystosowaniu społecznemu. • Tolerancja i prawo do odrębności. 	Psycholog Pedagog szkolny Wychowawcy Wszyscy nauczyciele
Ad.3 <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie współzależności i współodpowiedzialności za działanie grupy. • Współtworzenie i respektowanie norm grupowych. • Planowa i świadoma działalność samorządów klasowych i samorządu szkolnego. 	Samorząd szkolny Psycholog Pedagog szkolny Wychowawcy Wszyscy nauczyciele
Ad. 4 <ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej i narodu. • Wprowadzanie uczniów w świat wydarzeń publicznych. • Prezentowanie własnego regionu i jego waloru oraz cech wyróżniających. • Rozwijanie szkolnej obrzędowości i tradycji. • Wspieranie prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego, w tym koleżeństwa i przyjaźni. • Rozwijanie tożsamości europejskiej budowanej na gruncie miłości do małej i wielkiej ojczyzny – integracja Polski Unią Europejską. 	Nauczyciele humaniści Klub Europejski

<p>Ad. 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie umiejętności prawidłowego komunikowania się, rozwiązywania konfliktów, empatii. • Uczenie bezpośredniego i otwartego wyrażania swoich sądów, próśb, i emocji. • Uczenie dostrzegania potrzeb i praw własnych oraz innych osób. • Rozwijanie wrażliwości na problemy osób niepełnosprawnych. • Doskonalenie aktywnego słuchania. 	<p>Psycholog Pedagog szkolny Wychowawcy Wszyscy nauczyciele</p>
<p>Ad.6</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poszerzanie świadomości o problemie XXI wieku jakim jest otyłość. • Stwarzanie warunków do kształtowania zachowań sprzyjających zdrowiu. • Doskonalenie umiejętności właściwego postępowania w sytuacjach zagrożenia w szkole. • Kształtowanie potrzeb i umiejętności dbania o własne ciało, zdrowie i sprawność fizyczną. • Wyrabianie czujności wobec zagrożeń dla zdrowia i życia. • Zapoznanie z zasadami bezpieczeństwa na drodze, podczas gier i zabaw, pierwsza pomoc w niektórych urazach. • Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska naturalnego. 	<p>Zespół ds. Promocji Zdrowia Nauczyciele wychowania fizycznego Wychowawcy Pielęgniarka szkolna</p>
<p>Ad. 7</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odkrywanie własnych upodobań. • Utrwalanie nawyków kulturalnego obcowania ze sztuką (książka, film, teatr). • Poznawanie sztuki własnego regionu. • Rozwijanie krytycyzmu wobec wzorców proponowanych przez środki masowego przekazu. 	<p>Wychowawcy Nauczyciele sztuki Opiekunowie grup wiekowych</p>
<p>Ad. 8</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja osiągnięć szkoły w środowisku lokalnym. • Uczenie zasad dobrego zachowania w miejscach publicznych. • Organizowanie imprez masowych w środowisku lokalnym. 	<p>Rada Rodziców Dyrekcja szkoły Samorząd szkolny</p>
<p>Ad. 9</p> <ul style="list-style-type: none"> • Integrowanie wychowawczych działań szkoły i rodziny. • Współpraca z domem rodzinnym. • Pedagogizacja rodziców oraz samokształcenie nauczycieli. • Współpraca z rodzicami w przygotowaniu uczniów do okresu dojrzewania. • Wspieranie rodziców w przezwyciężaniu trudności wychowawczych związanych z wkroczeniem ich dzieci w okres dojrzewania. 	<p>Psycholog Pedagog szkolny Wychowawcy Wszyscy nauczyciele Zaproszeni goście</p>

Sylwetka absolwenta Zespołu Szkół nr 3 w Hajnówce:

- czerpiący radość z nauki i poznawania „nowego”,
- gotów do wzięcia odpowiedzialności za swoją przyszłość,
- zaangażowany w życie społeczne,
- przywiązany do tradycji i współczesności swojego regionu,
- umiejący współdziałać w grupie,
- rozumiejący problemy środowiska lokalnego,
- wrażliwy odbiorca sztuki,
- szanujący godność własną i innych ludzi,
- tolerancyjny i wrażliwy na drugiego człowieka,
- przestrzegający zasad moralnych,
- potrafiący krytycznie, logicznie i twórczo myśleć,
- śmiało wyrażający swoje poglądy,
- umiejący reprezentować własny punkt widzenia, ale także liczący się z poglądami innych,
- znający własne i cudze prawa, szanujący je,
- dbający o zdrowie własne i innych,
- dbający o własną sprawność fizyczną,
- przedsiębiorczy,
- zdyscyplinowany,
- asertywny,
- kulturalny,
- obowiązkowy i sumienny,
- uczciwy i prawdomówny,
- skromny i schludny.

EWALUACJA

1. Ewaluacja formatywna dokonywana na bieżąco:
  - rozmowy z uczniami, rodzicami i nauczycielami,
  - analiza dokumentów dotyczących realizacji zadań zawartych w programie (plany organizacji szkolnych, plany wychowawcze do poszczególnych klas)
  - obserwacja zajęć, przedstawień, apeli, akcji wspierających realizację programu,
  - ankiety okazjonalne przygotowane przez wychowawców i skierowane do klas (uczniowie, rodzice),
  - ankiety planowane na początku roku szkolnego skierowane do uczniów, rodziców i nauczycieli.

2. Ewaluacja sumatywna (główna) przeprowadzana co 3 lata. W badaniu wezmą udział wszystkie podmioty szkoły- uczniowie, rodzice, nauczyciele.
Nad problemem będzie pracował zespół wychowawczy, który przygotuje narzędzia oraz opracuje zebrane materiały. Opracowane materiały przekaże Dyrektorowi oraz Radzie Pedagogicznej.

HARMONOGRAM IMPREZ SZKOLNYCH

Lp.	Impreza szkolna	termin	odpowiedzialni	uwagi
1.	Rozpoczęcie roku szkolnego.	IX	Dyrekcja nauczyciele	
2.	Dzień Edukacji Narodowej.	X	Wychowawcy	
3.	Dzień Patrona.	XI	Wychowawcy	
4.	Święto Niepodległości.	XI	Wychowawcy	
5.	Andrzejki.	XI	Wychowawcy	
6.	Tradycja wigilijna.	XII	Wychowawcy	
7.	Podsumowanie pracy w I półroczu.	I	Wychowawcy	
8.	Choinka szkolna.	I	Wychowawcy	
9.	Walentynki.	II	Wychowawcy	
10.	Powitanie wiosny.	III	Wychowawcy	
11.	Dni Ziemi.	IV	Wychowawcy	
12.	Święto Konstytucji 3 Maja.	V	Wychowawcy	
13.	Dzień Matki.	V	Wychowawcy	
14.	Dzień Dziecka.	VI	Wychowawcy	
15.	Dzień Sportu.	VI	Wychowawcy	
16.	Zakończenie roku szkolnego.	VI	Wychowawcy	

Procedura postępowania w przypadku ucznia przeszkadzającego w lekcji

1. Nauczyciel , któremu uczeń uniemożliwia prowadzenie zajęć dydaktyczno-wychowawczych zgłasza problem do wychowawcy klasy, do której uczęszcza uczeń.
2. Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem.
3. Uczeń ponosi konsekwencje swojego czynu zgodnie ze Statutem Szkoły i otrzymuje ustne upomnienie wychowawcy w rozmowie bezpośredniej z uczniem. Wychowawca informuje również ucznia o dalszych konsekwencjach w przypadku braku poprawy zachowania.
4. Jeżeli po raz kolejny zostanie stwierdzone, że uczeń przeszkadza w lekcjach, wychowawca wzywa do szkoły rodziców i informuje o sytuacji na lekcjach. Wychowawca otacza szczególną opieką ucznia, prowadząc z nim częste rozmowy indywidualne.
5. W przypadku, gdy podjęte działania nie przynoszą efektów do dalszych czynności włącza się pedagog lub psycholog szkolny.
6. Pedagog wraz z wychowawcą na bieżąco prowadzą rozmowy z uczniem i jego rodzicami. Pedagog otacza ucznia indywidualną opieką.
7. Uczeń, który mimo podjętych działań nadal uniemożliwia prowadzenia zajęć ponosi konsekwencje zgodnie ze Statutem Szkoły i otrzymuje:
  - a) upomnienie wychowawcy na forum klasy (z wpisem do dziennika i poinformowaniem rodziców),
  - b) nagane wychowawcy w obecności klasy z wpisem do dziennika.
8. Jeżeli sytuacja się nie poprawia mimo zastosowanych środków zaradczych, o problemie zostaje poinformowany dyrektor szkoły.
9. Dyrektor przeprowadza rozmowę z uczniem w obecności rodziców, wychowawcy i pedagoga szkolnego.
10. Uczniowi, który nie dostosował się do wymagań szkoły w tym zakresie zostaje udzielona kara zgodnie ze Statutem Szkoły.

KONTRAKT

Sporządzony dnia .....r. w Gimnazjum nr 2 w Hajnówce

Pomiędzy: uczniem ..... z klasy.....
pedagogiem szkolnym: .....
wychowawcą: .....

Kontrakt ma na celu kształtowanie właściwej postawy ucznia do obowiązków szkolnych, prawidłowego funkcjonowania w społeczności szkolnej (dotyczy pracowników i uczniów)

szkoły), ściśle przestrzegania przez ucznia przepisów prawa szkolnego.

W trakcie trwania kontraktu zobowiązuje się:

- regularnie uczęszczać na wszystkie zajęcia szkolne, nie spóźniać się na lekcje,
- na każdej lekcji posiadać niezbędne materiały do pracy na lekcji (zeszyt, podręcznik, zeszyt ćwiczeń itp.),
- w trakcie lekcji wykonywać polecenia nauczyciela i nie przeszkadzać w prowadzeniu zajęć,
- w przypadku trudności w nauce konsultować się z wychowawcą,
- w trudnych momentach zwracać się o pomoc do wychowawcy klasy, pedagoga, dyrektora,
- bezwzględnie przestrzegać przepisów Statutu Zespołu Szkół nr 3 w Hajnówce.

Zobowiązuję się do zmiany zachowania i przestrzegania wyżej ustalonych zasad. Jestem świadomy celowości powstania kontraktu i znane mi są konsekwencje jego niedotrzymania.

Okres obowiązywania kontraktu od .....r. do .....

Podpis ucznia:..... Podpis wychowawcy:.....

Podpis rodzica:..... Podpis pedagoga:.....

KONTRAKT

Sporządzony dnia .....r. w Szkole Podstawowej nr 6 w Hajnówce

Pomiędzy: uczniem ..... z klasy.....
pedagogiem szkolnym: .....
wychowawcą: .....

Kontrakt ma na celu kształtowanie właściwej postawy ucznia do obowiązków szkolnych, prawidłowego funkcjonowania w społeczności szkolnej (dotyczy pracowników i uczniów szkoły), ścisłego przestrzegania przez ucznia przepisów prawa szkolnego.

W trakcie trwania kontraktu zobowiązuję się:

- regularnie uczęszczać na wszystkie zajęcia szkolne, nie spóźniać się na lekcje,
- na każdej lekcji posiadać niezbędne materiały do pracy na lekcji (zeszyt, podręcznik, zeszyt ćwiczeń itp.),
- w trakcie lekcji wykonywać polecenia nauczyciela i nie przeszkadzać w prowadzeniu zajęć,
- w przypadku trudności w nauce konsultować się z wychowawcą,
- w trudnych momentach zwracać się o pomoc do wychowawcy klasy, pedagoga, dyrektora,
- bezwzględnie przestrzegać przepisów Statutu Zespołu Szkół nr 3 w Hajnówce.

Zobowiązuję się do zmiany zachowania i przestrzegania wyżej ustalonych zasad. Jestem świadomy celowości powstania kontraktu i znane mi są konsekwencje jego niedotrzymania.

Okres obowiązywania kontraktu od .....r. do .....

Podpis ucznia:..... Podpis wychowawcy:.....

Podpis rodzica:..... Podpis pedagoga:.....

Przepisy szczegółowe obowiązujące w Zespole Szkół nr 3 w Hajnówce

Opieka dydaktyczno – wychowawcza

- Dyrekcja, nauczyciele i cały personel szkoły wyrażają wolę współpracy z rodzicami tak, aby wspólnie tworzyć najlepsze warunki rozwoju młodzieży.
- Na terenie szkoły rodzice i uczeń mogą prosić o pomoc:
  - Wychowawcę, który służy swoją wiedzą w rozwiązywaniu problemów wychowanków oraz podejmuje działania w celu rozwiązywania sporów na terenie klasy między uczniami oraz między uczniami i nauczycielami.
  - Nauczyciela przedmiotu, który służy pomocą dydaktyczną oraz pomaga w przezwyciężaniu problemów szkolnych.
  - Pedagoga szkolnego, który pomaga uczniom w przezwyciężaniu problemów szkolnych.
  - Dyrektora szkoły, który kieruje procesem dydaktyczno – wychowawczym w szkole.
- Uczeń może poprosić o pomoc każdego nauczyciela o wytłumaczenie wątpliwości związanych z treścią zajęć edukacyjnych.

Zachowanie na lekcjach i poza nimi w szkole.

- Okazujemy szacunek każdej osobie – dorosłym i kolegom.
- Nie używamy przemocy fizycznej i psychicznej w stosunku do innych.
- Przestrzegamy powszechnie uznanych zasad ABC dobrego wychowania.
- Szanujemy innych, każdego słuchamy z uwagą, w ciszy i aktywnie uczestniczymy w lekcjach, gdy taka aktywność jest wymagana.
- Na terenie szkoły, poza budynkiem nie palimy papierosów, nie używamy alkoholu i narkotyków.
- Nie przeszkadzamy w prowadzeniu lekcji.
- Przywiązujemy uwagę do właściwego sposobu wyrażania się, nie przeklinamy.
- Na lekcjach nie żujemy gumy, nie jemy, nie pijemy napojów, nie używamy telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych.
- Nie zapraszamy kolegów i koleżanek spoza szkoły na teren placówki.
- Szanujemy sprzęt, sale i szkolne mienie.
- Używamy zwrotów grzecznościowych: proszę, dziękuję, przepraszam itp.
- Odnosimy wszystkie znalezione na terenie szkoły rzeczy do pana woźnego lub sekretariatu.
- Niedopuszczalne są kradzieże.

- Do wszystkich gabinetów, sekretariatu, do pokoju nauczycielskiego wchodzimy po zapukaniu i usłyszeniu wezwania do wejścia.
- Uczniowie szkoły nie manifestują przynależności do subkultur młodzieżowych poprzez:
  - Noszenie określonego typu ubioru, fryzur, naszywek, symboli, biżuterii.
  - Stosowanie makijażu i tatuaży.
  - Demonstrowania nieodpowiednich gestów.
  - Publiczne prezentowanie w szkole muzyki oddziałującej destrukcyjnie na umysł słuchacza.
  - Granie na terenie szkoły w gry komputerowe, które obrazują okultyzm, przemoc, seks, narkotyki.

Strój uczniowski codzienny i apelowy

- Codzienny strój ucznia powinien być czysty, skromny, schludny.
- W szkole nie nosimy „stroju plażowego”.
- Obowiązuje zmiana obuwia zarówno w trakcie lekcji jak i na zajęciach pozalekcyjnych.
- Włosy ucznia mają być czyste, w naturalnym kolorze i uporządkowane, długie – spięte w taki sposób, by nie zasłaniały twarzy.
- Nie wolno malować paznokci, wykonywać makijażu.
- Dziewczeta nie mogą chodzić w szkole, w butach na wysokich obcasach.
- Młodzież nie może nosić ekstrawaganckiej biżuterii, dużych kolczyków, sygnetów, pierścieni.
- Obowiązujący strój apelowy to: biała bluzka, koszula, ciemne spodnie, spódnica.

Zasady zwalniania ucznia w przypadku choroby lub z innych przyczyn

- Uczeń, który przewiduje zwolnienie z zajęć, musi przedstawić pisemną lub telefoniczną zgodę rodziców.
- W sytuacjach nadzwyczajnych (np. choroba) uczniowie zwalniają się u wychowawcy, a jeżeli go nie ma to u wicedyrektora.
- Nieobecności bez zwolnienia się u wychowawcy(wicedyrektora) będą traktowane jak ucieczki.
- Uczeń nieobecny w szkole (z różnych przyczyn) dostarcza zwolnienie lub usprawiedliwienie w dniu przyścia do szkoły. Usprawiedliwienie musi być w formie pisemnej.
- Rodzic jest zobowiązany do poinformowania wychowawcy o przyczynie nieobecności dziecka, która wynosi powyżej dwóch dni.

Rozstrzyganie konfliktów

- Każdy konflikt staramy się rozwiązać w obecności zainteresowanych stron, z zachowaniem właściwej drogi tj. wychowawca, pedagog, psycholog, dyrektor.
- Konflikty między uczniami rozstrzyga nauczyciel uczący danego przedmiotu z udziałem wychowawcy.
- Konflikt między uczniem a innym pracownikiem szkoły rozstrzyga wychowawca lub wicedyrektor.
- W każdym konflikcie można odwołać się do wicedyrektora lub dyrektora szkoły.

Wejście i wyjście z sali lekcyjnej

- Zajęcia rozpoczyna i kończy nauczyciel.
- Nauczyciel wychodzi z sali jako ostatni i zamyka ją.
- Dyżurny przed opuszczeniem sali sprawdza, w jakim stanie klasa pozostawiła pracownię.
- Dyżurny po dzwonku na lekcję porządkuje korytarz przed salą, w której uczniowie z jego klasy mają zajęcia.
- W przypadku nieobecności nauczyciela, gospodarz klasy lub zastępca po 15 minutach od dzwonka na lekcję ma obowiązek skontaktować się z wicedyrektorem lub wychowawcą, by uzyskać informacje o zastępstwie.

Punktualność przychodzenia do szkoły i na lekcje

- Uczeń nie może spóźniać się na lekcje.
- W czasie lekcji nie może przebywać na korytarzu, miejscem oczekiwania na zajęcia lekcyjne jest hol szkolny.
- Główne wejście do szatni w czasie lekcji jest zamknięte.

Obowiązki dyżurnych klasowych

- Dyżurni są wyznaczani przez wychowawcę klasy, ich nazwiska widnieją w dzienniku lekcyjnym.
- Dyżurni dbają o porządek w sali i w jej sąsiedztwie (korytarz).
- Przynoszą potrzebne na lekcje rzeczy: kreda, mapy, słowniki.

W sprawach spornych dotyczących realizacji przepisów szczegółowych obowiązujących w Zespole Szkół nr 3 wiążącą decyzję podejmuje dyrektor szkoły.

Motywowanie uczniów do nauki – metody i techniki wspomagające proces uczenia się i nauczania.

„Nauczając masz wypracować u swojego ucznia takie wewnętrzne zainteresowanie tym, czego masz zamiar go nauczyć, że każdy inny przedmiot uwagi zostaje przepędzony z jego myśli, następnie przedstaw mu temat tak sugestywnie i frapująco, by zapamiętał go, aż do śmierci, na koniec wzbudź w nim zżerającą go ciekawość i pragnienie poznania następujących elementów wiedzy związanych z tym tematem”
Ch. Galloway 1988r.

Czym jest motywacja?

Motywacja to proces powstania, podtrzymania i ukierunkowywania działania. **Motywacja podtrzymuje określone zachowania ludzi mające doprowadzić do osiągnięcia określonych celów. Proces ten zachodzi, gdy spełnione są dwa warunki:**

1. Osiągnięcie celu musi być postrzegane przez człowieka jako użyteczne;
2. **Prawdopodobieństwo realizacji celu przez jednostkę musi być wyższe od zera.**

W odniesieniu do praktyki szkolnej pojęcie motywacji ucznia stosowane jest do wyjaśnienia, do jakiego stopnia uczniowie poświęcają uwagę i wysiłek na rozmaite przedsięwzięcia pożądane przez ich nauczycieli albo niepożądane. Dotyczy ona subiektywnych doznań ucznia, jego chęci angażowania się w lekcję i czynności uczenia się oraz powodów zaangażowania.

Motywacja może być wewnętrzna lub zewnętrzna.

• **motywacja wewnętrzna** to tendencje do podejmowania i kontynuowania działania ze względu na jego treść, czyli osobistą satysfakcję lub przyjemność. Cechą tej motywacji jest ciekawość, związana z potrzebą samo determinacji i skuteczności działania.

- **motywacja zewnętrzna** to tendencje do podejmowania i kontynuowania działania ze względu na pewne konsekwencje, do których one prowadzą, związane z poczuciem, że przyczyna i kontrola działania ma charakter zewnętrzny i nie zależy od nas.

Według teorii motywacji wewnętrznej, ludzie działają według własnych planów, to znaczy robią to, co robią, nie dlatego, że kieruje nimi potrzeba, ale dlatego, że chcą.

Z kolei teoria uniesienia, mówi, że to uczucie (uniesienia) pojawia się zwykle, gdy jesteśmy pochłonięci trudnym i ambitnym zadaniem, kiedy wspinamy się na szczyty swoich fizycznych i intelektualnych możliwości. **W szkole największym zagrożeniem dla uniesienia jest lęk, pojawiający się w sytuacjach, gdy uczniowie stawiani są przed zadaniami przekraczającymi ich możliwości czy umiejętności. Nauczyciele mogą wspomagać przeżywanie uniesienia na trzy sposoby: znać dobrze swój przedmiot, nauczać go z entuzjazmem, a w konsekwencji służyć uczniom za pozytywny przykład dążenia do wewnętrznych nagród.**

Według behawioralnej teorii wzmocnienia głównym mechanizmem wywołującym dane zachowanie i utrzymującym je, jest wzmocnienie (np. wytrwała praca nad zadaniem może być wzmocniona przez pochwały, przywileje itp.). Kiedy już uczniowie osiągną właściwy poziom wykonania utrzymuje się je wzmocnieniami na tyle częstymi, by zagwarantować jego trwałość. Wszelkie zachowania niezgodne z pożądanym wzorcem są wygaszane przez brak wzmocnień albo tłumione za pomocą kar.

Motywy uczenia się

Często spotykamy się z sytuacją, kiedy inteligentny uczeń posiadający wiedzę i umiejętności, połączone z dobrym przystosowaniem do określonych, środowiskowych warunków działania, nie osiąga sukcesu. Zabrakło tego, co najważniejsze w procesie edukacji - motywu działania ucznia. Należy spowodować, by nasz zdolny uczeń wyznaczył sobie cel, który pragnie osiągnąć przez naukę szkolną i dążył do jego osiągnięcia.

Motywy uczenia są różne i ulegają zmianom wraz z wiekiem. Naturalny zapał do nauki charakterystyczny dla wczesnego etapu kształcenia mija. W uczeniu się starszych dzieci i młodzieży odgrywają rolę różnorodne propozycje

klasyfikacji motywów uczenia się szkolnego. Józef Pietera wskazuje na **główne motywy skłaniające uczniów do nauki:**

- wpływ sugestywny nauczyciela,
- obawa przed złą oceną,
- ciekawość i zainteresowanie,
- ambicja,
- siła nawyku,
- praktyczna przydatność wiedzy,
- potrzeba uzyskania świadectwa szkolnego,
- motywy ideowe i światopoglądowe.

To osobiste cechy ucznia zadecydują o tym, jakie motywy zostaną przez niego wybrane. Szczególnie ważne staje się wieloaspektowe podejście, wyzwalanie u ucznia potrzeby osiągnięć, właściwe wykorzystywanie zajęć, włączanie zainteresowań. Istnieją też pewne czynniki, np. społeczne, doświadczenia wczesnego dzieciństwa, na które nauczyciel ma nieznaczny wpływ lub nie ma go wcale. Jest jednak wiele działań, które można podjąć, aby zwiększyć motywację ucznia.

ZASADY I METODY MOTYWOWANIA

Ogólne zasady motywowania

1. Nagradzanie niezależnego myślenia. Postawa partnerska w kontaktach nauczyciel – uczeń. Okazywanie sympatii.
2. Uatrakcyjnienie lekcji różnymi sposobami, np. wprowadzenie dramy, innych metod wizualizacji – stymulując w ten sposób twórczość ucznia, wzbogacanie nauczania elementami gier, pokazy, wyście w teren itd.
3. Wyraźne określenie celów lekcji, omawianego tematu, skierowanie uwagi uczniów na praktyczną wartość nauczonych wiadomości i umiejętności.
4. Umożliwianie uczniowi samemu ocenić postępy i dostrzec związek między nakładem pracy a efektami.
5. Wybieranie czynności, które wymagają od uczniów aktywnego zachowania i natychmiast dostarczają informacji zwrotnej, która dotyczy tego, co uczeń powinien poprawić, jak i tego, co wykonuje dobrze. Stawianie zadań wymagających zróżnicowanych umiejętności, zadań integralnych i istotnych.
6. Odwoływanie się do ciekawości, wywołać napięcie; materiał abstrakcyjny zmienić w osobisty, konkretny, znajomy ; starać się zainteresować zadaniem i pokazać , dlaczego jest istotne; sprawić, żeby uczniowie wytworzyli własne motywacje do nauki.
7. Motywowanie uczniów za pomocą nagradzania i wspierania, np. ustne i pisemne pochwały, przywileje. Za każde dobrze rozwiązane zadanie lub choćby postęp w nauce należy pochwalić ucznia po to, aby uwierzył on w swoje możliwości, a następnie dostrzegł sens i piękno danego przedmiotu. Ale także przez stosowanie kar.
8. Dostosowywanie stopnia trudności zadania do danego ucznia, pomóc dostrzec związki pomiędzy wkładem pracy i wysiłkiem a powodzeniem i osiągnięciami. Nie tylko wskazywać błędy ucznia, ale także korygować je.
9. Kierowanie uwagi ucznia na proces wykonywania zamiast na rezultat czynności, w przypadku informacji o błędzie wskazywać również prawidłowo wykonaną czynność.

Metody wspierające wiarę w siebie jako ucznia

1. Programuj drogę do sukcesu (nieprzerwane postępy przy umiarkowanym wysiłku).
2. Pomagaj uczniom ustanowić cele, ocenić postępy i dostrzec związek między nakładem pracy a efektami.
3. Przedkładaj merytoryczną informację zwrotną nad oceny i porównania z

innymi uczniami.

4. Udzielaj dodatkowej pomocy uczniom zmagającym się z niepowodzeniami.
5. Stosuj zabiegi wychowawcze wobec uczniów z objawami syndromu porażki.
6. Pomóż uczniom chroniącym dobre samopoczucie zastąpić cele popisowe dydaktycznymi.
7. Wpłyń na zmianę postaw uczniów osiągających słabe wyniki; zachęć ich do podejmowania zadań o właściwym dla nich stopniu trudności.

Metody motywowania za pomocą zachęt zewnętrznych

1. Chwal i nagradzaj uczniów za sprostanie kryteriom wykonania lub miarom postępu.
2. Chwal i nagradzaj tak, żeby uczniowie docenili wyniki uczenia się.
3. Kieruj uwagę uczniów na praktyczną wartość nauczonych wiadomości i umiejętności.
4. Możesz z rzadka opierać się na rywalizacji, depersonalizuj ją jednak i kieruj uwagę uczniów na cele dydaktyczne.

Metody nawiązywania do wewnętrznej motywacji uczniów

1. Wychodź naprzeciw uczniowskiej potrzebie autonomii; zachęcaj uczniów do samodzielności w roli ucznia i pozwól im dokonywać wyborów.
2. Wychodź naprzeciw uczniowskiej potrzebie kompetencji; wybieraj czynności, które wymagają od uczniów aktywnego zachowania i natychmiast dostarczają informacji zwrotnej; wzbogacaj nauczanie elementami gier; stawiaj zadania wymagające zróżnicowanych umiejętności, zadania integralne i istotne.
3. Wychodź naprzeciw uczniowskiej potrzebie włączenia, niech często mają okazję współpracować z kolegami, najlepiej w ramach czystych form uczenia się we współpracy.
4. Dostosuj czynności dydaktyczne do zainteresowań uczniów.
5. Wzbogacaj tradycyjne czynności dydaktyczne elementami symulacji i fantastyki.
6. W czynnościach dydaktycznych łącz elementy praktyczne z inspirującymi poznawczo.

Uwzględnianie potrzeb indywidualnych

1. Jeżeli jest to wykonalne, dostosuj się do uczniowskich upodobań wynikających ze zróżnicowania stylów poznawczych cech rozwojowych,

zainteresowań właściwych danemu wiekowi i płci, do kultury rodziny ucznia i jego szerszego zaplecza kulturowego.

2. Przystosuj się, przedkładaj długofalowe dobro ucznia, nad jego aktualne upodobania (jeśli między nimi wystąpi konflikt).

Metody pobudzania motywacji do nauki

1. Kształtuj motywację do nauki jako dyspozycję ogólną. W tym celu demonstruj własną motywację do nauki, komunikuj właściwe oczekiwania i atrybucje, minimalizuj lęki uczniów związane z wykonaniem.
2. Kształtuj oczekiwania uczniów w stosunku do nauki; Wykazuj zapał i pasję.
3. Pobudzaj motywację do nauki, manipulując składnikami sytuacji: odwołuj się do ciekawości, wywołuj napięcie; materiał abstrakcyjny zmień w osobisty, konkretny, znajomy ; staraj się zainteresować zadaniem i pokaż, dlaczego jest istotne; spraw, żeby uczniowie wytworzyli własne motywacje do nauki.
4. Stosuj dydaktyczne przybliżanie: stawiaj cele dydaktyczne, formułuj organizujące zapowiedzi, zaplanuj czynności dydaktyczne i pytania, tak by uczniowie mogli kształtować i stosować podstawowe idee; na własnym przykładzie. Pokazuj, jak wygląda myślenie ukierunkowane na zadanie i problem; wywołuj u uczniów świadomość metapoznawczą i świadome kontrolowanie strategii uczenia się ; nauczaj umiejętności samokontrolowanego uczenia się.
5. Koryguj postawy i zachowanie uczniów zniechęconych i zrażonych; pracuj w bliskim kontakcie z nimi,
6. korzystaj z metody kontraktów i systemów zachęt; rozpoznaj, jakie mają zainteresowania i buduj na nich. Pomóż im ukształtować i utrzymać pozytywne postawy wobec zadań szkolnych i wywołaj w nich motywację do nauki.

Sposoby motywowania uczniów do nauki wg Hanny Hamer:

1. Stwórz luźną, nieformalną atmosferę podczas lekcji, demonstruj poczucie humoru, żartuj: spraw, aby nauka w zabawie stała się przyjemnością.
2. Szanuj odmienne zdanie uczniów i zachęcaj ich do samodzielnego, krytycznego, twórczego myślenia.
3. Staraj się być lubianym nauczycielem.
4. Reaguj na potrzeby uczniów, np. kiedy mówią Ci, że czegoś nie rozumieją lub gdy demonstrują objawy zmęczenia, zniechęcenia lub znużenia.

5. Stosuj pomoce audiowizualne.
6. Dostosowuj metody nauczania do stylów uczenia się uczniów.
7. Dbaj, aby poziom motywacji uczniów nie był zbyt niski (wtedy nic nie robią), ani za wysoki (wtedy dochodzi do dezorganizacji myślenia i działania, zwłaszcza w sytuacjach trudnych).
8. Obniżaj w grupie uczniów poziom napięcia i lęku; im wyższy lęk, tym mniejsza sprawność intelektualna.
9. Próbuj zaciekawiać uczniów i rozwijać ich zainteresowania; motywy poznawcze (pragnienie wiedzy i rozumienia) dają znacznie lepsze i trwalsze efekty niż czysto egocentryczne (rywalizacja, pokazanie swojej wyższości) i zewnętrzne (nauka dla stopnia i sprawienia przyjemności innym osobom).
10. Oczekuj od uczniów tego, co w nich najlepsze i mów im o tym.
11. Dostosuj wymagania do górnej granicy możliwości uczniów: niech mają poczucie osiągalności celu, ale przy dużym wysiłku; tylko wtedy bowiem nauka może być dla nich w pełni satysfakcjonującym wyzwaniem.
12. Przypominaj uczniom, że niepowodzenia i błędy to normalny etap na drodze do doskonalenia się.
13. Ucz wyciągania konstruktywnych wniosków z porażek.
14. Zachęcaj do odnoszenia sukcesów.
15. Omawiaj konkretne korzyści, jakie można odnieść z każdej lekcji.
16. Chwal uczniów często; także za najdrobniejsze osiągnięcia.
17. Nagradzaj współpracę.
18. Przyznawaj się do błędów, okazuj, że jesteś omylny, ponieważ to zwiększa sympatię uczniów do Ciebie i modeluje zachowanie uczniów (stanowi wzór do naśladowania).
19. Utrzymuj własną motywację do pracy na wysokim poziomie: bądź entuzjastyczny.
20. Kontroluj własny poziom stresu.

Recepta dla nauczyciela na sukces ucznia:

1. Przekonaj ucznia, że naprawdę lubisz go uczyć.
2. Mów jasno, głośno, wyraźnie, z zapałem.
3. Dbaj o właściwe tempo mówienia.
4. Mów z zapałem.
5. Bądź swobodny i baw się razem z uczniem podczas nauki.
6. Okazuj mu zaufanie.
7. Wyraźnie określ cele.

8. Pokaż korzyści.
9. Bądź przygotowany do lekcji.
10. Dobrze organizuj lekcję.
11. Rób duże, przejrzyste i łatwe do oglądania pomoce naukowe.
12. Ogranicz do minimum czynniki rozpraszające uwagę.
13. Dbaj o dobry nastrój ucznia.
14. Nie nudź.
15. Przypominaj informację, kiedy uczeń zaczyna ją zapominać.
16. Polegaj na nim, stawiaj na niego, wierz w jego możliwości.
17. Bądź dla niego oparciem, bądź po jego stronie.
18. Nie oszukuj go.
19. Dotrzymuj przyrzeczeń.
20. Udzielaj odpowiedzi na najtrudniejsze pytania.
21. Jeśli coś mu się nie uda, zrozum go, ale nie okazuj litości, zachęć do dalszej pracy.
22. Zachęcaj go do chwalenia się kolejnymi osiągnięciami.
23. Chwal za wszystko, co da się pochwalić.
24. Mów mu często jak podoba Ci się jego praca, doceniaj go.
25. Nigdy nie przerywaj, kiedy on mówi.
26. Pozwól mu kontynuować Twoją myśl na jego sposób.
27. Słuchaj uważnie upewniając się, że dobrze rozumiesz.
28. Rozwijaj jego samodzielność.
29. Zachęcaj do krytycznego myślenia.
30. Okazuj mu swoje pozytywne uczucia.
31. Pokaż mu, że jesteś człowiekiem omylnym i popełniającym błędy.
32. Stosuj różne metody nauczania - bądź nieszablonowy i ekscytujący.
33. Odnoś do rzeczywistości to, czego go uczysz - niech praktyka uzupełnia teorię.
34. Kończ lekcję w takim momencie, żeby miał poczucie niedosytu (jak w dobrym serialu).

Podnoszenie własnych kwalifikacji jak motywatora

1. Pracuj nad własnym poczuciem skuteczności, atrybucjami sukcesu i porażki i poszerzaj swoją wiedzę o motywowaniu uczniów oraz związane z tym umiejętności.
2. Rozwijaj umiejętności samokontroli metapoznawczej, Autoregulacji reakcji emocjonalnych i elastyczności. W doborze strategii motywowania trudnych

uczniów (tzn. trzymaj się uparcie celu, nie poddawaj się frustracji i nie daj się sprowokować).

Postępowanie z uczniem zniechęconym

Są cztery typy uczniów, którzy mają problemy z motywacją:

1. Uczniowie o ograniczonych zdolnościach, którzy mają trudności z nadążeniem za realizacją programu, i u których rozwinęło się chronicznie niskie oczekiwanie, paraliżujące przyzwolenie na porażkę.
2. Uczniowie, których porażki i opinie o własnych zdolnościach czynią podatnymi na wyuczona bezradność w sytuacji niepowodzenia,
3. Uczniowie, którzy obsesyjnie chronią własny wizerunek, a przez to wybierają cele popisowe, a nie dydaktyczne.
4. Uczniowie, których niskie osiągnięcia wynikają z ucieczki przed odpowiedzialnością.

Istnieją cztery rodzaje wskazówek:

1. Indywidualizowanie czynności i zadawanych prac (zmniejszanie poziomu trudności zadań stawianych uczniom zmagającym się z nauką, zadawanie prac opartych na ich zainteresowaniach, wyszukiwanie mocnych stron tych uczniów).
2. Strukturowanie zadań dla słabych uczniów (uczniowie powinni powtórzyć udzieloną im instrukcję, aby nauczyciel miał pewność, że wiedzą, co mają zrobić, natomiast nauczyciel powinien przedstawić im wzór wykonania zadania).
3. Pomoc w wykonywaniu zadań. Trzeba upewnić słabego ucznia, że w razie potrzeby otrzyma on pomoc, będzie miał sposobność poprawienia ocen. Powinien siedzieć przy uczniach przeciętnych, żeby mogli mu służyć pomocą.
4. Podtrzymywanie motywacji.

Czynniki motywacyjne zależne od nauczyciela

1. **Poziom napięcia**, jakie w uczniach wytwarza osiągnięcie danego celu uczenia się. Zadanie zbyt łatwe spowoduje, że uczniowie niewłaściwie zaangażują się w jego wykonanie. Jeżeli zadanie będzie za trudne, stres zacznie dominować nad uczeniem. Umiarkowany poziom napięcia i pomaganie uczniom w ustanawianiu sobie celów służą motywacji.
2. **Koloryt emocjonalny**. Uczniowie wkładają więcej wysiłku w uczenie się w zależności od tego czy środowisko i określona sytuacja dydaktyczna są

przyjemne, czy nieprzyjemne. Nauczyciel może nadawać zadaniu pozytywny, negatywny lub neutralny koloryt emocjonalny.

3. **Poziom poczucia sukcesu** powiązany jest za stopniem trudności zadania i włożonym w nie wysiłkiem. Skuteczny nauczyciel uczy się, jak dostosowywać stopień trudności zadania do danego ucznia, pomaga dostrzec związki pomiędzy wkładem pracy i wysiłkiem a powodzeniem i osiągnięciami.
4. **Poziom zainteresowania.** Nauczyciel ma duże możliwości nawiązywania do zainteresowań uczniów, stwarza je materiał nauczania, jak i sposób jego realizacji. Urozmaicenie nauki, np. wycieczkami, inscenizacjami, wizytami ciekawych ludzi w połączeniu z aktywizującymi metodami, podtrzymuje zainteresowanie szkołą i nauką.
5. **Sprzężenie zwrotne.** Informacje zwrotne dotyczą tego, co uczeń powinien poprawić, jak i tego, co wykonuje dobrze. Muszą trafić do niego jak najszybciej, dotyczyć bezpośrednio czynności, powinny kłaść nacisk na pochwały, dowartościowywać, naprowadzać, wskazywać, utrzymywać ucznia w poczuciu odpowiedzialności, kierować uwagę ucznia na proces wykonywania zamiast na rezultat czynności, w przypadku informacji o błędzie wskazywać prawidłowo wykonaną czynność.
6. **Kształtowanie motywów panowania i afiliacji. Uczniowska potrzeba panowania zostaje zaspokojona, jeśli uczeń czuje, że ma pewien wpływ na swoje środowisko dydaktyczne i na zadania. Potrzebę afiliacji nauczyciel może skierować na właściwą drogę poprzez wprowadzenie zespołowych struktur dydaktycznych celów i nagród; nie żałując czasu, pomoże uczniom utworzyć grupę klasową.**

Rola klimatu w klasie szkolnej

1. Należy zwrócić uwagę na to, aby uczniom jako jednostkom okazywać szacunek,
2. Zarówno nauczyciele, jak i uczniowie są zaangażowani w określanie celów, reguł i sposobów postępowania, powstaje, więc poczucie wzajemnej odpowiedzialności.
3. Nauczyciel nie stara się być zawsze ostatecznym autorytetem, ale dzieli się swa wiedza fachowa z uczniami, docenia uczucia i pomysły uczniów.
4. **Wskaźniki pozytywnego klimatu:**
  - uczniowie znają się, wzajemnie pomagają sobie i są do siebie nastawieni przyjacielsko,

- zachęca się uczniów, by przejawiali różnorodne zainteresowania,
- istnieją formalne reguły kierujące zachowaniem,
- uczniowie lubią prace w klasie.
- nauczyciele są wyczuleni na społeczne i emocjonalne potrzeby poszczególnych uczniów,
- uczniowie uczestniczą w podejmowaniu decyzji.

5. Wskaźniki negatywnego klimatu:

- nauczyciel traktuje pewnych uczniów lepiej niż innych,
- zadania stawiane przed uczniami są zbyt trudne,
- wśród uczniów ciągle zdarzają się napięcia i kłótnie,
- kładzie się nacisk na wzajemną rywalizację między uczniami.

Proces motywacyjny ucznia należy zacząć od wystrzegania się podstawowych błędów popełnianych w komunikacji z uczniami, do których należą:

- nakazywanie,
- ostrzeganie, groźba,
- moralizowanie,
- głoszenie kazań,
- używanie zwrotu „musisz”,
- dawanie rad, sugerowanie,
- robienie wykładu,
- krytykowanie,
- ośmieszanie,
- pocieszenie,
- wypytywanie,
- dowcipkowanie.

Krytyka może być motywująca, gdy spełnione są odpowiednie warunki:

- ✓ jest wybrana odpowiednia pora i miejsce,
- ✓ rozmowa odbywa się w cztery oczy,
- ✓ uświadomisz danej osobie, że ją cenisz, wyrażasz troskę o ucznia,
- ✓ patrzysz prosto w oczy,
- ✓ mówisz prawdę, bez ironizowania
- ✓ krytykujesz zachowanie a nie człowieka
- ✓ podkreślasz dobre cechy danej osoby,
- ✓ ustalasz kolejne spotkanie, by przeanalizować zachowanie,

- ✓ naprowadzasz, wskazujesz, podpowiadasz.

Motywująca jest też ocena. Powinna ona służyć wspieraniu szkolnej kariery uczniów. W ocenianiu powinno się kłaść nacisk na to, co uczeń umie.

Ocena powinna być:

- sprawiedliwa,
- obiektywna,
- umotywowana,
- motywująca,
- zrozumiała.

Motywacja i aktywizacja uczniów na lekcji

Jak dobrać techniki zachęcania uczniów do aktywności, by wciągnąć ich do współtworzenia lekcji?

- Jeśli jest to możliwe, warto korzystać z pomocy urządzeń audiowizualnych lub komputerowych. Informacje docierają wtedy poprzez różne zmysły, co sprzyja zapamiętywaniu;
- Warto też przygotowywać gotowe kserowane zadania (np. na sprawdzian lub powtórzenie wiadomości) lub ważne dla lekcji informacje. Nie tracimy wtedy czasu na dyktowanie i mniejsze jest prawdopodobieństwo pomyłki u ucznia na skutek błędnie zrozumianej informacji.
- Stosowanie możliwie różnych metod nauczania i umiejętne dostosowywanie ich do tematu, celu i stylu uczenia;
- Zwracanie uwagi na potrzeby uczniów. Nie należy mówić monotonią – modulujemy głosem, pozwalamy uczniom na zadawanie pytań w każdym momencie lekcji. Pozwólmy im pofantazjować (nawet na matematyce jest to możliwe);
- Lekcje powinny być jak najatrakcyjniejsze dla uczniów.

METODY AKTYWIZUJĄCE I MOTYWUJĄCE UCZNIA

Oto kilka sprawdzonych metod aktywizujących uczniów opracowanych do pracy przy projektach edukacyjnych. Jednak metody te można z sukcesem wykorzystywać także do codziennej pracy z uczniami w klasie, nie tylko przy okazji realizacji projektów edukacyjnych. Metody nadają się do wykorzystania przez nauczycieli i wychowawców monitorujących pracę uczniów, jak i dla samych uczniów.

Runda bez przymusu

Opis:

Zwrócenie się do każdego ucznia po kolei z prośbą o zabranie głosu lub powiedzenie: Pasuję.

Cel:

Umożliwienie każdemu uczniowi wypowiedzenia się oraz stworzenia sytuacji, w której uczeń odpowiedzialnie decyduje o sobie. Metoda wzmaga uważnego słuchania co mówią inni.

Metodę można stosować do zespołu uczniów lub jego części. Umożliwia uczniom poznanie różnorodnych opinii. Można z niej korzystać wtedy, gdy mamy różne zdania na ten sam temat lub gdy część osób nie zabiera głosu.

Ożywić dyskusję

Opis:

Nauczyciel kończy dyskusję, zanim uwaga uczniów zacznie się rozpraszać.

Cel:

Zaangażowanie w dyskusję całego zespołu.

Prowadzenie dyskusji ma sens do momentu, w którym uczniowie są jeszcze na niej skupieni. Jeśli widzimy rozprężenie można zarządzić głosowanie.

Zdania podsumowujące

Opis:

Użycie zdań zaczynających się od takich zwrotów, jak:

Dowiedziałem się, że...,

Zaczynam się zastanawiać...,

Zaskoczyło mnie, że...,

które pomagają uczniom wyciągnąć najważniejsze wnioski lub zdobyć nowe doświadczenie.

Cel:

Nauczanie uczniów formułowania wniosków oraz wyrobienie nawyku uczenia się na podstawie zdobytego doświadczenia.

Ważne jest wyrobienie w uczniach umiejętności samodzielnego wyciągania wniosków z doświadczenia, co pozwala im chwycić sens tego, co robią, skłania do autorefleksji.

Zapytaj kolegę

Opis:

Uczniowie, którzy potrzebują pomocy, najpierw proszą o nią kolegę lub koleżankę. Gdy uczeń prosi o wskazówki warto powiedzieć: *Zapytaj kolegę*.

Cel:

Wzmocnienie poczucia wzajemnego wspierania się uczniów oraz oszczędzanie czasu i energii nauczyciela.

Metoda ta pomaga budować wśród uczniów atmosferę wzajemnego szacunku i cenięcia siebie nawzajem, przez co zespół staje się związaną ze sobą społecznością. Zadanie uświadamia uczniom, że każdy w zespole może być kolegą lub koleżanką, jeśli tylko jest właśnie w taki sposób postrzegany.

Metoda ta może prowadzić do ogólnoklasowej dyskusji podsumowującej jakiś projekt. Przydaje się też w czasie podsumowywania przez uczniów realizacji konkretnego działania lub zadania.

Metoda *Zapytaj kolegę* może być też przydatna podczas wprowadzania uczniów w tematykę, w czasie wyboru tematu i problemów projektowych, planowania różnych działań.

Wymiana w parach

Opis:

Uczniowie dobierają się w pary i w nich dzielą się swymi poglądami.

Cel:

Ćwiczenie wyrażania swoich poglądów i słuchania innej osoby.

Zachęcanie uczniów do rozmowy o własnych pomysłach znakomicie mobilizuje do aktywności. Wymiana w parach skłania uczniów do sformułowania myśli, które być może nie były jeszcze dosyć klarowne.

Metodę tę można stosować, aby wymienić opinię, w trakcie dyskusji, czy zmobilizować uczniów do większej aktywności.

Komunikat „doceniam to”

Opis:

Stwierdzenie „*doceniam to*” komunikuje co rzeczywiście w uczniu doceniamy.

Cel:

Uświadomienie uczniowi, że przynajmniej jeden dorosły go docenia.

Chwaląc korzystam z komunikatu typu *Ja*. Wyrażam w ten sposób swoje osobiste i autentyczne uznanie.

Pochwały i nagrody dla wszystkich

Opis:

Chwalenie i nagradzanie grupy uczniów jako całości.

Cel:

Zachęcanie wszystkich uczniów bez lekceważenie kogokolwiek, dążenie do scementowania grupy.

Pochwały i nagrody skierowane do grupy, która na nie zapracowała nie wywołują zazdrości. Nikt nie czuje się pominięty, a przeciwnie powoduje to wzmacnianie więzi między uczniami.

Metoda ta jest przydatna podczas wprowadzania uczniów w tematykę danego projektu, w czasie wyboru tematów i problemów, planowania działań, realizacji zadań i działań, a także ich podsumowywania.

Budowanie ducha grupy

Opis:

Nauczyciel wykorzystuje komentarze, które mają na celu wzbudzenie w uczniach poczucia własnej wartości, samodzielności, aktywności, chęci do współdziałania w grupie oraz świadomej, otwartej na poszukiwania postawy. Są to komunikaty:

Doceniam to,

Podoba mi się...,

Jestem z tobą,

Rozumiem, co czujesz,

Ja też czasami mam kłopoty,

Cieszę się kiedy...,

Dziękuję ci za...,

Podziwiam cię za..., itp.

Cel:

Pobudzenie wzrostu samodzielności, aktywności, świadomości i integracji grupy.

Co nowego, co dobrego...

Opis:

Zachęcenie uczniów by podzielili się z innymi tym, co nowego lub dobrego zdarzyło się w ich życiu.

Cel:

Skupienie uwagi uczniów i stworzenie w zespole dobrej atmosfery.

Metoda ta buduje atmosferę bezpieczeństwa oraz pomaga w skupieniu uwagi uczniów i uczy ich słuchania siebie nawzajem.

Karty „myślę/czuję”

Opis:

Uczniowie anonimowo zapisują swoje przemyślenia i odczucia, których doznają w danym momencie.

Cel:

Rozwijanie samoświadomości oraz tworzenie pełnej szacunku więzi we wzajemnych relacjach.

Zadania w grupach, zmiana grup

Opis:

Uczniowie zastanawiają się nad problemem w małych grupach, a potem zmieniają grupy i wymieniają się z innymi osobami pomysłami zanotowanymi podczas pracy w poprzedniej grupie.

Cel:

Utrzymanie wysokiego poziomu zaangażowania.

Uczniowie sami mogą stosować tę metodę podczas pracy nad równymi zadaniami zespołowymi. Jest ona też przydatna podczas sytuacji konfliktowych, gdy pojawiają się trudności związane z wywiązywaniem się z obowiązków i powierzonych ról.

Grupa wsparcia

Opis:

Kilkoro uczniów regularnie pracuje w tym samym składzie, zapewniając sobie wzajemne wsparcie.

Cel:

Zapewnienie wszystkim uczniom poczucia przynależności do grupy i wsparcia ze strony rówieśników.

Dzięki tej metodzie buduje się społeczność zespołową, sprzyja ona nawiązywaniu przyjaźni i kształtuje umiejętność utrzymywania dobrych stosunków z innymi oraz wywiązywania się z codziennych obowiązków.

Metoda ta pomaga nauczyć uczniów jak odróżniać myśli od uczuć, uświadamiać sobie swoje uczucia i uporządkować je przed następnym spotkaniem. Wzmacnia samoświadomość i samoakceptację.

Bibliografia

1. Arends R. I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1998
2. Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Warszawa 2012
3. Hamer H., *Klucz do efektywności nauczania*, Warszawa 1994
4. Harmin M., *Duch klasy. Jak motywować uczniów*, Biblioteka Akademii SUS, Warszawa 2004
5. Kruszewski K., *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Warszawa 1991
6. McGinnis A. L., *Sztuka motywacji*, Warszawa 1992
7. McGinnis A. L., *Potęga optymizmu*, Warszawa 1993
8. Pietrański Z., *Sztuka uczenia się*, Warszawa 1990
9. Przetacznikowa-Gierowska M., Makięło-Jarża G., *Podstawy psychologii ogólnej*, Warszawa 1989
10. Strelau J., *Podstawy psychologii dla nauczycieli*, Warszawa 1975